

EEN CHINESE BLIK

OP CHINA

'Nagel huurder': zo wordt iemand genoemd die vastgenageld blijft aan zijn eigendom tot de politie hem met geweld moet verwijderen. Deze nagel huurder zit in zijn voormalige woonkamer. Foto: Jonathan Kos Read

Yunpeng en Ran zijn respectievelijk postdoctoraal onderzoeker en promovenda aan de KU Leuven. AGORA ging met hen in gesprek en was benieuwd naar hun persoonlijke ervaringen met en visie op migratie, verstedelijking en duurzaamheid in China.

Yunpeng doet al sinds 2000 onderzoek naar uithuiszetting in Shanghai. Hij bestudeert hoe ruimte door verschillende krachten vorm krijgt en hoe mensen het verlies en hervormen van plaats ervaren. Ran heeft een achtergrond in ecologie en milieuconservatie en doet onderzoek naar watermanagement in Chongming, een eiland net buiten Shanghai in het estuarium van de Yangtze rivier. Vanuit hun respectievelijke thuisstad migreerden ze, net als zoveel anderen, naar Shanghai. "Ik herinner me nog de eerste dag dat ik in Shanghai was," zegt Yunpeng, oorspronkelijk afkomstig van een plattelandsdorp in Jiangbei, een regio in Noord-China. "Ik en mijn moeder internaliseerden in feite een zekere sociale afstand. In de metro stonden we vanuit een hoekje die andere mensen te observeren. Zeker de eerste dagen dat ik in Shanghai was, voelde ik me aangestaard." Reeds sinds de 18e eeuw kreeg Shanghai vele migranten te slikken en met de industrialisering kwam een hele vloed aan mensen naar de stad op zoek naar werk. Inwoners van de Noordelijke Jiangbei regio werden jiangbei zhuo genoemd, oftewel zwijnen, en gestigmatiseerd omwille van hoe ze praatten en hoe ze gekleed gingen. Dit stigma vertaalde zich ook in de socio-ruimtelijke structuur van Shanghai. De krottenwijken werden vooral bewoond door mensen die van Noord-China kwamen, terwijl de rijkere, ondernemende, migranten uit Zuid-China de 'bovenwijk'

bewoonden. Deze sociale structuur leeft verder tot op vandaag en de stigmatiserende taal komt nog steeds terug in het discours over inwijkelingen uit het binnenland van Noord-China.

Hukou

De stigmatisering en discriminatie van migranten heeft ook institutionele gronden door het hukou systeem (zie het artikel van Van Grunsven in dit nummer). Wanneer migranten in Shanghai werken, zelfs al dragen ze bij tot het bouwen en de ontwikkeling van de stad, genieten ze niet van dezelfde condities als de inwoners van Shanghai. Bijvoorbeeld voor gezondheidszorg en onderwijs moeten mensen met een niet-lokale hukou meer betalen dan mensen met een Shanghai hukou. Toch verhuizen nog steeds enorm veel mensen naar Shanghai op zoek naar betere opportuniteiten.

Zo verhuisde Yunpeng op zijn 18e voor zijn studies naar Shanghai. "Ik was altijd jaloers op de studenten in Shanghai. Zij geraken binnen op de beste universiteiten zonder te maken te krijgen met dezelfde competitie als de andere provincies. Ik deed mijn universiteitsexamen in mijn thuisregio en geraakte binnen op een tweederangsuniversiteit in Shanghai. Had ik dat examen in Shanghai kunnen doen en hetzelfde resultaat behaald, dan had dat

Smog bedekt het Tiananmenplein in Peking
Foto: James Riker

mijn kansen om binnen te raken op een topuniversiteit vergroot.” De familie van Ran verhuisde vanuit een nabijgelegen provincie naar Shanghai toen ze zestien was. Haar ouders zochten naar werk maar hadden de lokale hukou niet. Aangezien in Shanghai de auto’s met een niet-lokale nummerplaat niet op de autostrade mogen rijden na 7u ’s morgens, moest haar vader elke dag zeer vroeg opstaan om naar zijn werk te rijden. Ook Yunpeng vertelt hoe een niet-lokale hukou op iedereen, ongeacht de afkomst, invloed heeft. “Ik herinner mij een vriendin, ze kwam van een zeer rijke regio uit de Zuid-Chinese provincie Zhejiang. Ze heeft een goedbetaalde job in Shanghai in een prestigieus bedrijf, waar ze internationale reizen voor welgestelde zakenlui organiseert. Maar institutioneel ondervindt ze dezelfde nadelen als die van de migrantenarbeiders. Dus hoewel ze aan de ene kant dacht de sociale ladder te zijn opgeklommen kan ze institutioneel gezien nooit op een gelijke manier deel uitmaken van de maatschappij.”

Ran en Yunpeng vertellen over een verhaal dat in de voorbije maand zeer wijd circuleerde op de Chinese sociale media. Op een trouwmarkt maakten mensen reclame in de trant van ‘Indien je een Peking hukou hebt, maar je hebt een handicap, dan nog zou ik met je trouwen.’ “De hukou is in feite een soort intern VISA-systeem en beïnvloedt dus ook je ‘trouwbaarheid,’” concludeert Yunpeng.

De restricties gerelateerd aan de hukou worden ook verbonden aan het huisvestingbeleid. Zo is er een recent beleid dat niet toelaat om een huis te kopen als je alleenstaand bent en de Shanghai hukou niet hebt. Maar dit heeft ook te maken met de algemene regelgevingen in het huisvestingbeleid, gerelateerd aan de veranderende vastgoedmarkt. De toenemende speculatie jaagt de woningprijzen in Shanghai de lucht in en de lokale overheid probeert dit in te perken. Zo kan een gezin twee eigendommen aankopen, één voor zichzelf en één voor het kind. Sommige mensen gaan dan een scheiding aan, enkel en alleen om meer eigendommen te kunnen aankopen.

Over het algemeen liggen de grootste verschillen nu tussen hukou’s van verschillende steden, eerder dan tussen rurale en urbane hukou. Het is zelfs zo dat mensen die een rurale hukou hebben, maar die migreerden naar de stad, weigerachtig staan om die hukou om te zetten naar een urbane hukou. De rurale hukou is verbonden aan bepaalde subsidies, de leefomstandigheden op het platteland zijn er significant op vooruit gegaan en de rurale hukou is verbonden aan recht op land. Mensen met een rurale hukou anticiperen op de waarde van hun land in de vorm van

de vergoeding die ze krijgen indien ze uit huis worden gezet bij stadsuitbreidingen. Dit is hen meer waard dan een urbane hukou in een stad waar de werkgelegenheid en goede woonomstandigheden vaak precair zijn.

De hukou beïnvloedt je ‘trouwbaarheid’

Uithuiszetting

De snelle verstedelijking in China is gestoeld op het verplaatsen van stadsgrenzen naar buiten toe. Om dit te bewerkstelligen wordt ruraal land ingenomen en maakt uithuiszetting deel van het verhaal van elke stad. Yunpengs dorp lag eerder aan de rand van stedelijke gebieden. “Met de snelle urbanisatie heb ik het gevoel dat onze levensstijl meer stedelijk was,” zegt hij. “Al hadden we ons huis wel zelf gebouwd en was ons land collectief bezit, dingen die verbonden zijn aan de rurale hukou. Maar voor ons levensonderhoud was mijn familie al lang niet meer afhankelijk van de landbouw.” Ran onderbreekt hem: “Dus werd jouw deel gecompenseerd?”

“Ik verloor mijn huis in 2009,” antwoordt Yunpeng. Hij vertelt hoe het bestuur van zijn thuisstad rond het jaar 2006 verkondigde dat ze een nieuwe stad wilden bouwen op de plaats waar zijn huis zich bevond. “We wisten dus dat het zou komen. Enkele jaren later werd het hele dorp afgebroken. We kregen drie maanden tevoren het bericht van uithuiszetting en op twee weken tijd was alles afgebroken.” Diegenen die hun huis verliezen, bezitten het land waarop dat huis staat niet. Dat is in ruraal China collectief bezit en enkel de Chinese staat kan zich dat land toe-eigenen. Alleen de restwaarde van het huis wordt dus vergoed en daarmee moet dan nog een nieuwe plek gezocht worden om te wonen. Zo blijft er dus niet veel meer van de vergoeding over.

“Er is wel ruimte om te onderhandelen over voor hoeveel geld je bereid bent te verhuizen,” zegt Yunpeng. “Dat zorgde in mijn dorp wel voor een tweedeling. Sommige mensen wilden financiële profijt halen uit deze onderhandelingen. Ze hadden er eigenlijk bijna op zitten wachten. Terwijl anderen, zoals wijzelf, vooral niet direct zagen hoe ons leven significant zou verbeteren in een van

de nieuwe gestandaardiseerde woontorens die in de plaats van ons huis zou komen. Wij hadden ons huis zeer degelijk gebouwd en wij woonden best comfortabel. We voelden ons zeer gehecht aan de plek. Maar zelfs al mochten we gevochten en onderhandeld hebben, dan was het lang niet zeker dat we ons resultaat hadden verkregen. Het huis zou toch afgebroken worden. We wilden dus eigenlijk gewoon geen problemen.”

Ran: “Soms zijn er echt wel heel indrukwekkende mensen die gewoon vastgenageld blijven aan hun eigen huizen. Bijvoorbeeld toen de stadsvernieuwing plaatsvond in mijn thuisstad bleef er één huis rechtstaan in de straat waar het geplande metrostation zou komen. De burens bespraken toen dat de eigenaar al zijn 7e appartement aan het onderhandelen is met de regering. Dus hij zou er in slagen heel veel profijt te halen uit deze onderhandelingen.”

De milieuproblematiek is ook een klassenkwestie

Ruimte voor protest

Volgens Yunpeng moeten we deze soorten van protest ook begrijpen tegen de achtergrond van een veranderend China. Hoewel het van buitenaf een zeer autoritair regime lijkt, is er wel degelijk ruimte voor politiek protest. Zo was er in 2002 in het stadscentrum van Shanghai een zeer berucht geval van uithuiszetting (Eastern Eight Sections of dongbakuai). Het lokale stadsbestuur had de landgebruiksrechten van een stuk land gratis aan een zakenman overgebracht. In de plaats van de voorziene sociale huisvesting, kwam er een lucratieve commerciële ontwikkeling. De ontwikkelaar verzweeg de toenmalige optie om naar de originele plek terug te keren eens de stadsvernieuwing voltooid was. De bewoners organiseerden zich en vroegen aan de lokale overheid om deze regelgeving te respecteren, wat niet gebeurde. Ze stuurden een petitie naar Peking, die op zijn beurt een inspectieteam stuurde om de zaak te onderzoeken. De zakenman werd naar de gevangenis gestuurd en verschillende lokale ambtenaren werden gestraft voor de corrupte landovereenkomst. De meeste bewoners verkregen daarnaast een betere compensatie.

Voor de Chinese overheid is er altijd een conflict tussen sociale stabiliteit en economische ontwikkeling. Dus vanaf het moment dat de economische ontwikkeling door deze manier van urbanisatie zo gecontesteerd wordt dat het de sociale stabiliteit bedreigt, dan moet de centrale overheid gaan bekijken hoe ze de legitimiteit van het regime kan bewaren. Vaak worden lokale ambtenaren aangezet om protest te minimaliseren, omdat het aantal mensen dat protesteert tegen het centrale niveau wel zeer nadelig kunnen zijn voor de verdere carrière van die ambtenaren. “Maar hier hebben ze twee opties,” zegt Yunpeng. “Ofwel delen ze wortelen uit en gaan ze bepaalde concessies geven, ofwel houden ze de stok ter hand en gaan ze meer dwangmaatregelen hanteren.”

Duurzaamheid

Een ander soort protest waar soms over wordt bericht zijn de milieuprotesten. Volgens Ran krijgt de milieuproblematiek recent inderdaad steeds meer aandacht. Voor haar zijn de nieuwe milieuprotesten vooral gelinkt aan NIMBYism (Not in My Backyard, red.). Bijvoorbeeld als er een vervuilende fabriek in de buurt ligt, dan zullen mensen hiertegen protesteren. Yunpeng bevestigt dat, maar voegt eraan toe dat de milieuproblematiek ook een klassenkwestie is. “Op vlak van protest tegen specifieke zaken zoals geluidsoverlast of radiatie van gigantische elektrische centrales, zie je dat vooral de middenklasse zeer succesvol is. Zij

kunnen meer middelen mobiliseren om onderzoek te doen naar wat er precies aan de hand is, iets wat minder kapitaalkrachtigen minder kunnen.”

Ook speelt de opkomende middenklasse in China een belangrijke rol in het creëren van een algemeen bewustzijn over milieukwesties. De journalisten, de media, en de nieuwe sociale media met onlineblogs zijn hierin cruciaal. “Dat zien we met de kwestie van de smog, waar verschillende documentaires een zeer verhit debat op gang brachten in China, die bij verschillende economische klassen aansloeg” Op die manier wordt er volgens Yunpeng een gemeenschappelijke kwestie gevonden, waarmee iedereen zich kan vereenzelvigen en die dus verenigt. “Ik herinner mij hoe tijdens mijn laatste bezoek naar mijn ouders iedereen over de smog praatte en verscheidene beschermende maatregelen nam om minder smog in te ademen. Zo deed mijn moeder verwoede pogingen om mij ervan te overtuigen een masker te dragen om te sporten.”

Bezorgdheden zoals de uitstoot van broeikasgassen worden aangepakt en besproken. “Je hoort er veel over in de media en ook de overheid stimuleert je om je levensstijl te veranderen. Bijvoorbeeld in de zomer mag je de airco niet kouder dan 27 graden zetten en in de supermarkt betaal je nu voor plastic zakjes.” Voor haar doctoraat doet Ran onderzoek in Chongming, een eco-eiland net buiten Shanghai. Ze merkt hoe het recente duurzaamheidsdiscours een weerslag heeft op haar respondenten. “Er is zeker een nationaal discours, maar dat heeft zeker ook te maken met het internationale discours. Voordien wisten mensen niet wat concepten als eco- of milieubescherming inhielden. Nu zeggen ze trots: ‘wij wonen op een eco-eiland. De mensen in Shanghai zijn dan misschien wel rijker, wij ademen tenminste betere lucht in.’”

Legitimiteitskwestie

“Sommige milieukwesties worden aangepakt en andere niet,” zegt Yunpeng. “De bezorgdheid over de smog, bijvoorbeeld, is iets waar vanuit de overheid naar geluisterd wordt, zonder dat daarmee de algemene doelstelling van de communistische partij in het gedrang wordt gebracht.” Er is namelijk niet alleen internationale druk op China omwille van de grote energieconsumptie van het land, maar er is zeker ook interne druk. En met de groei van de middenklasse die op zoek is naar een hogere levensstandaard wordt deze druk vergroot. Volgens Yunpeng zijn er al mensen die naar Europa of Australië emigreren omwille van milieukwesties. Dit alles zorgt almaar meer voor een bedreiging van de legitimiteit van de communistische partij. Ze moeten de mensen dus tegemoetkomen.

Dit artikel is te kort om de vele onderwerpen en nuances die aan bod kwamen tijdens het interview in detail te bespreken. Eén ding is zeker: de grote migratie vanuit het platteland naar de steden op zoek naar opportuniteiten, het hukousysteem, de snelle verstedelijking die gepaard gaat met uithuiszetting, en een groeiende middenklasse zorgen voor vele geografische, sociale en economische verschillen binnen China. Om deze interne verschillen en dynamieken goed te begrijpen is het cruciaal om op zoek te gaan naar een blik van binnenuit. Wie weet, misschien zorgen de milieubezorgdheden wel voor een vereniging over de verschillen heen?

Lees het eerste deel van dit interview terug op pagina 16.

Federica Bono (Federica.bono@kuleuven.be) is verbonden aan de KU Leuven en is redacteur bij AGORA.